

SAŽECI

Dario MATIKA
Armano SRBLJINOVIĆ

NACIONALNA SIGURNOST I OBRANA REPUBLIKE HRVATSKE U EUROATLANTSKOM KONTEKSTU

Ulaskom u NATO i Europsku Uniju značajno se mijenja dosadašnji kontekst razvoja, sigurnosti i obrane Republike Hrvatske. Tim činom simbolički završava proces tranzicije, tj. prijelazno razdoblje kroz koje se Hrvatska transformirala u zemlju tržišnog gospodarstva i višestranačke demokracije. Izazovi i procesi pred kojima će se naći nacionalna sigurnost i obrana Hrvatske u euroatlantskom kontekstu veliki su, ali i ohrabrujući, jer omogućuju dugoročnu stabilnost i mir, bez kojih nema sigurnosti, prosperiteta, a ni povećanja životnog standarda. Do promjena će doći i u neposrednom sigurnosnom okruženju. O kojim scenarijima Hrvatska mora voditi računa i koji pristup može pridonijeti ostvarenju temeljnih potreba građana? Koji novi (stari) nacionalni interesi izražavaju volju i potrebe građana za osiguranjem života i vlastite sigurnosti, postojanja i demokratskog funkcioniranja države, te kao takvi određuju i međunarodni položaj zemlje? Što je s novim izazovima, kao što je energetska sigurnost, odnosno koje se nove sposobnosti zahtijevaju od sustava nacionalne sigurnosti te od Oružanih snaga Republike Hrvatske? Cilj je ovoga članka osvrnuti se na navedena pitanja, ne pokušavajući dati sve odgovore i rješenja, te ukazati na to da će u euroatlantskom kontekstu Hrvatska moći suvereno odlučivati o svojoj sigurnosti i obrani, odnosno o svojoj sudbini, u zajednici s drugim narodima ujedinjene Europe.

Sandro KNEZOVIĆ
Iva KORNFEIN

EUROPSKA UNIJA KAO GLOBALNI ČIMBENIK SIGURNOSTI I VAŽNOST STABILNOSTI JUGOISTOČNE EUROPE

Ideja o europskoj integraciji proizlazi iz potrebe da se poboljša gospodarska suradnja u poslijeratnoj Europi te osigura njezin održiv razvoj. Međutim, promjenjiva dina-

mika međunarodnih odnosa usmjerila je donekle proces europske integracije prema političkoj integraciji, pa je Europska Unija, osobito nakon pada Berlinskog zida, počela u tom smislu razvijati svoje institucionalne i operativne sposobnosti, ulažući vidljive napore u formuliranje zajedničke vanjske i sigurnosne politike. Vanjska politika Europske Unije prema regiji jugoistočne Europe značajno se promijenila od vremena prvih pokušaja razrješavanja krize u bivšoj Jugoslaviji. Od početnih nekoherentnih pokušaja u smislu stabilizacije regije i regionalnog pristupa Procesu stabilizacije i udruživanja (SAP), EU je na temelju vlastitih pogrešaka naučila kako pristupiti ovoj regiji. Međutim, vanjska politika Europske Unije i njezini instrumenti još nisu dokazali postojanje sveobuhvatnog rješenja za sva pitanja sigurnosti i stabilnosti u regiji. To se osobito odnosi na Bosnu i Hercegovinu i Kosovo. U radu se analiziraju nedostaci vanjske politike Europske Unije prema regiji s gledišta sigurnosti te daju preporuke za poboljšanje instrumenata politike u bavljenju relevantnim pitanjima. Sposobnost Europske Unije u rješavanju problema regije jugoistočne Europe ozbiljno utječe na ulogu Europske Unije kao globalnog čimbenika sigurnosti, jer je regija okružena članovima proširene Unije.

Marinko LOZANČIĆ

SIGURNOSNI IZAZOVI ZA REPUBLIKU

HRVATSKU U EUROATLANTSKOM GEOSTRATEGIJSKOM KONTEKSTU

Nakon rušenja bipolarnog svijeta, projekcijom moći NATO širi geostrategijski euroatlantski utjecaj duboko u prostor europskoga istoka. Istodobno, u procesu preraspodjele globalne moći, kao sastavni dio prostorno-funkcionalnih procesa i odnosa, započinje nova generacija ratovanja, koja zahtijeva brzinu preventivne reakcije, ali i razvoj novih sposobnosti utemeljenih na umreženom združivanju ukupne nacionalne/savezničke moći. Budući da je konvencionalna agresija većega razmjera protiv Saveza malo vjerojatna, sigurnosni izazovi zahtijevaju uporabu vojnog čimbenika kao sastavnog dijela umreženog združivanja ukupnih nacionalnih/savezničkih sposobnosti protiv nositelja asimetričnog djelovanja. Akteri netradicionalnog načina ratovanja nastoje izbjeći vojne prednosti i taktičko bojno polje, djeluju na nebranjene ključne točke, pretežno u urbanim sredinama, te na taj način neizravno utječu na izvore moći, gravitacijska središta – nositelje i kreatore političkih odluka. Sigurnosni izazovi, u kontekstu euroatlantskih integracijskih procesa, od Republike Hrvatske

kao članice NATO-a, na putu ulaska u EU, zahtijevaju razvoj ukupne nacionalne moći, odnosno razvoj vojnih sposobnosti interoperabilnih savezničkim snagama, za provedbu multinacionalnih operacija u suvremenom globalnom ratovanju, a koji karakteriziraju dinamičnost s velikim brojem novih bojišta, odnosno velik spektar različitih vojnih operacija po različitim operativnim ciljevima. U navedenom kontekstu modernizacija i opremanje značajne su sastavnice vojnih sposobnosti, ali kao sastavni dio interakcijskih odnosa niza čimbenika, čije pojedinačne sposobnosti, u uvjetima suvremenog mrežnog ratovanja protiv “nevidljivog” neprijatelja, ne predstavljaju odgovarajući odgovor asimetričnim prijetnjama i ugrozama. Tako, premda bitna, i brojčana veličina budućih snaga sve je manje mjerilo personalnih mogućnosti. U skladu s transformacijom ciljeva znatno su važniji struktura snaga, nove vojne tehnologije, razina znanja i umijeća budućih časnika, te novi načini razmišljanja za potpuno nov način ratovanja.

Stjepan DOMJANČIĆ

STRATEŠKA RAZVOJNA VIZIJA OBRAMBENOG SUSTAVA: KONCEPTUALIZACIJA U HRVATSKIM UVJETIMA

Hrvatska danas, *de facto*, nema krovnih strategijskih dokumenata iz područja obrane i nacionalne sigurnosti, i to barem zbog dva razloga: prvo, svi dokumenti nastali nakon Strategije nacionalne sigurnosti i Strategije obrane, a koji su ih trebali operacionalizirati, ne proizlaze dosljedno iz strateških rješenja definiranih tim strategijama niti podupiru ciljeve i slijede načela koja su u njima sadržana; drugo, niži dokumenti nastali nakon te dvije strategije, derogirali su njihove postavke i preuzeli ulogu surogata temeljnog strategijskog dokumenta. Dugoročni plan razvoja Oružanih snaga 2006.–2015. postao je ne samo plan već i ključni kriterij vrednovanja uspješnosti obrambenog sustava u suočavanju s prijetnjama i rizicima. U području obrane i nacionalne sigurnosti na djelu je nebriga središnjih državnih institucija. Hrvatski politički *establishment* to područje ne smatra dijelom svoga repertoara. Rješenja koja donosi nisu rezultat pomnih analiza, ekspertize, političkih rasprava i traganja za optimalnim modalitetima odgovora, već izraz “trenutačnog nadahnuća” i dnevno-političkog kalkulantsva. Hrvatski obrambeni sustav u poslijeratnom razdoblju nije uspio izgraditi svoj jasan, društveno prihvatljiv, interno i eksterno prepoznatljiv identitet i kohezivne obrasce. Svjedoci smo dvostruke redukcije obrane. S jedne strane, područje obrane reducirano je na

Ministarstvo obrane. Obrana se ne razumijeva kao stvar države, već isključivo kao stvar Ministarstva obrane. S druge strane, obrana je reducirana na oružane snage, odnosno vojnu komponentu.

Josip ESTERAJHER

GLOBALNE PRIJETNJE I PROMJENE ODNOSA MOĆI

Globalna ekonomska kriza izravno utječe na već započete promjene odnosa moći u suvremenom svijetu; naime prijelaz iz unilateralnog u novi multipolarni svijet (s rastućem ulogom regionalnih organizacija) zahtijeva nove obrasce ponašanja sigurnosnih sustava. Sigurnosni sustavi europskih država suočavaju se sa starim prijetnjama (primjerice konflikti na Bliskom istoku, terorizam, organizirani kriminal itd.), ali i s pojavom novih prijetnji (klimatske promjene, piratstvo, ugrožavanja energetske sigurnosti, *cyber security* itd.). Nadalje, sve je veći broj međusobno povezanih aktera koji mogu ugroziti stabilnost društava, država i asocijacija. Aktualne sigurnosne prijetnje, koje nisu samo izvanjske već izravno utječu na stabilnost europskih društava, prepoznate su u europskim sigurnosnim dokumentima, koji usmjeruju postupanje sigurnosnih sustava prema navedenim izazovima. Brojnost izazova i vjerojatno smanjena sposobnost transatlantskih saveznika u ispunjavanju vojnih i humanitarnih obveza zahtijeva još veću nužnost usuglašivanja odgovora na izazove globalnoj sigurnosti. Hrvatska je kao punopravna članica NATO-a učinila značajan korak u podizanju razine zaštite i sigurnosti vlastitih građana i cijeloga društva, ali je istodobno preuzela i dio odgovornosti u postizanju ciljeva Saveza.

Mirko BILANDŽIĆ

TERORIZAM KAO (NE)EFIKASNA STRATEGIJA: ISKUSTVA ZA HRVATSKU KAO ČLANICU ANTITERORISTIČKE KOALICIJE I ODBORA ZA PROTUTERORIZAM VS UN-a

---

Donošenje Rezolucija 1368 i 1373 Vijeća sigurnosti UN-a bilo je uvod u pristupanje Hrvatske Antiterorističkoj koaliciji. Početkom 2008. Hrvatska je preuzela i predsjedanje Odborom za protuterorizam VS UN-a, čime je došla na položaj stanovitog predvodnika međunarodne zajednice u borbi protiv terorizma i pripala joj bitna uloga u definiranju i realizaciji efikasnih protuterorističkih strategija. Što Hrvatskoj u tom pogledu nude svjetska iskustva? Terorizam, kao iskaz političke i društvene krize i nezado-

voljstva političkim, socijalnim, gospodarskim, religijskim i drugim kretanjima, jedan je od najopasnijih političkih i sigurnosnih fenomena suvremenoga doba. Statistički prikazi koji govore o izvršenju 80.000 terorističkih djela i postojanju 650 terorističkih organizacija u eri suvremenog terorizma (od 1968.) to jasno dokazuju. Još uvjerljiviji dokaz bio je brutalan teroristički napad na Sjedinjene Američke Države, koji nije samo najbrutalniji pojedinačni teroristički čin u povijesti već i akt koji je definitivno promijenio suvremeni svijet. Istodobno, suvremeni svijet još uvijek nije našao djelotvoran odgovor protiv terorizma, kako na nacionalnim razinama tako ni na razini međunarodne zajednice. Zašto? Terorizam je fenomen oko kojeg se veže pozamašan broj dilema i kontroverzija. Jedna od izraženijih političkih, stručnih i akademskih dilema jest stupanj efikasnosti terorizma kao političke strategije. Djelotvorno suprotstavljanje terorizmu i njegova eliminacija uvjetovani su, prije svega, ozbiljnim poznavanjem ukupne fenomenologije terorizma. Suvremena akademska istraživanja (*academic research*) – za razliku od nekad dominantnih *policy research* koja su ukazivala na neefikasnost terorizma – pružaju drugačiju sliku o učinkovitosti terorizma kao političke strategije. Prema tim istraživanjima, u 53% slučajeva u manjem ili većem postotku terorizam je efikasno sredstvo za ostvarenje političkih ciljeva.

Marijan BARIĆ

PROMJENE U PROTUTERORISTIČKIM MJERAMA EUROPSKE UNIJE NAKON TERORISTIČKOG NAPADA 11. RUJNA 2001., TE PRIMJER VELIKE BRITANIJE, NJEMAČKE I FRANCUSKE

Teroristički napad 11. rujna potaknuo je institucionalne promjene i promjene u načinu donošenja odluka u europskoj sigurnosnoj i obrambenoj politici te na nacionalnim razinama Velike Britanije, Njemačke i Francuske. Čini se da ta dva procesa idu različitim smjerovima: nacionalne politike suprotstavljene Europskoj Uniji čine njihovu koordinaciju otežanom. Borba protiv terorizma kompleksne je naravi i podrazumijeva raznovrsna sredstva, mjere i institucije te implicira povećanu koordinaciju kako na nadnacionalnoj (EU) tako i na nacionalnoj razini. No koordinacija unutar Europske sigurnosne i obrambene politike čini se da je više na deklarativnoj i dobrovoljnoj osnovi. Problem je što se nacionalne politike i antiterorističke mjere Velike Britanije, Njemačke i Francuske razlikuju od usuglašenih ciljeva na razini EU-a, ali i između spomenutih zemalja, što čini zajedničku borbu EU-a pro-

tiv terorizma upitnom i teško provedivom. Namjera ovoga članka jest pokazati razlike u protuterorističkim mjerama Europske Unije te Velike Britanije, Njemačke i Francuske, kao i pojedinačne razlike među spomenutim zemljama.

Marko VUČAK
Anto ZELIĆ

SUVREMENI PRISTUPI KRIZNOM UPRAVLJANJU

U radu se istražuju suvremeni pristupi u području kriznog upravljanja. U današnjim sigurnosnim prilikama u razvijenom dijelu svijeta fokus priprema država preusmjerenio se s područja priprema za rat na područje priprema za različite vrste kriznih situacija koje mogu pogoditi neko društvo. Pri tome se polazi od načela sveobuhvatnosti i integriranosti: u obzir se uzimaju sve moguće prijetnje nekom društvu te se zahtijeva koordiniran odgovor svih institucija na te prijetnje, utemeljen na prethodno provedenim pripremanima odgovora na prijetnje. U osnovi cijelog pristupa nalazi se proces upravljanja rizikom, odnosno stalna sustavna analiza mogućih prijetnji, procjena rizika od tih prijetnji te poduzimanje potrebnih preventivnih mjera kako bi se umanjio rizik od nastanka prijetnje, umanjile moguće negativne posljedice te prijetnje i/ili povećala razina otpornosti društva na prijetnju. Iz navedenog je očito kako je suvremeni pristup kriznog upravljanja utemeljen na prevenciji, a sam odgovor države na već realiziranu prijetnju predstavlja samo rezultat prethodno provedenih preventivnih i pripremnih postupaka. Između ostalog, u sklopu aktivnosti prevencija i priprema vrši se zaštita kritične infrastrukture, izrađuju se planovi nastavka djelovanja, izrađuju katalozi sposobnosti te se osnivaju posebna središta za upravljanje u krizama.

Tomo RADIČEVIĆ

HRVATSKO DJELOVANJE U NATO-u – STRATEŠKI SIGURNOSNI ASPEKTI

Rješenja i praksa djelovanja u NATO-u generiraju dvije vrste strateški važnih utjecaja na sigurnost Hrvatske: utjecaje na stanje i perspektive sigurnosti te utjecaje na razvoj njezinih obrambenih sposobnosti. Kolektivna obrana, koja ima dugoročnu perspektivu temeljne svrhe Saveza, nije jednoznačno određeno i beskonfliktno područje djelovanja. Unatoč tome Hrvatska, s obzirom na svoj geopolitički položaj, u potpunosti može računati na njezinu funkcionalnost u slučaju izdvojenog napada na svoj

teritorij, dok se takvo nešto ne može u potpunosti jamčiti u slučaju velike opće vojne prijetnje. Sudjelovanje u realizaciji proširenog spektra misija kolektivne sigurnosti, u kojima sâm NATO nailazi na niz nesuglasica i poteškoća, Hrvatskoj može u mnogim situacijama pribaviti povećanu mogućnost utjecaja na rješavanje regionalnih i svjetskih sigurnosnih pitanja te jamstvo uspješnog i sigurnog provođenja zahtjevnih operacija. Istodobno, ta vrsta angažmana može je suočiti s dodatnim sigurnosnim rizicima, iz čega proizlazi zahtjev za proaktivnim sudjelovanjem u kreiranju politike sigurnosnog djelovanja Saveza. S obzirom na sustav odlučivanja i odnose moći, utjecaj Hrvatske na širokom području djelovanja Saveza u velikoj će mjeri ovisiti o vlastitom pristupu, sposobnostima doprinosa artikuliranju politike i djelovanju. S obzirom na visinu proračunskih izdvajanja po aktivnom vojniku, Hrvatska će se suočiti s ozbiljnim problemom realizacije NATO-ovih "Ciljeva snaga", odnosno postizanja interoperabilnosti s državama koje izdvajaju i nekoliko puta veće iznose.

Ines SABOTIĆ

POGLED NA REPUBLIKU HRVATSKU KROZ ON-LINE DOKUMENTE NATO-a OD 1991. DO 2008. GODINE

Cilj ovoga rada jest prikazati opću sliku Republike Hrvatske u NATO-ovim dokumentima, točnije u *on-line* dokumentima koji se nalaze na *web* stranicama (www.nato.int) te organizacije. Analizirani su službeni dokumenti NATO-a, odnosno njegovih tijela, kao i država članica ili pridruženih država (npr. izjave, priopćenja, govori) te tiskovne konferencije i intervjui u kojima se spominje riječ "Croatia" ili "Croatian". Proučeno razdoblje započinje 1991. hrvatskim osamostaljenjem, a završava 2008., kada je Hrvatska dobila pozivnicu za članstvo u Savezu. Broj dokumenata s vremenom se mijenja, što upućuje na određenu kronologiju odnosa između Hrvatske i Saveza. S obzirom na velike povijesne i strukturalne promjene NATO-a i Hrvatske, kronologija njihovih odnosa može se podijeliti na dva razdoblja: prije i poslije 2000. Sadržaj tih dokumenata također se s vremenom mijenja, što zrcali dinamiku i razvoj njihova odnosa, koji je vidljiv i u konkretnim ostvarenjima (npr. MAP). No, valja posvetiti i posebnu pozornost načinu na koji NATO tumači glavne političke događaje u Hrvatskoj, na koje se osvrće, a koje ne spominje. Naime, važno je imati na umu kako su dokumenti NATO-a prije svega političke naravi te da je njihova namjera slanje političkih poruka, kako bi se upravljalo stvarnošću.

Oružane snage Republike Hrvatske među rijetkim je vojnim organizacijama u svijetu koje su u razmjerno kratkom razdoblju od samo 18 godina prošle cjelokupan razvojni ciklus, od doslovno prisilnog nastanka u okolnostima krvave agresije, preko izgradnje u respektabilnog čimbenika nacionalne sigurnosti u sustavu tradicionalne popune i izobrazbe, do male, profesionalne vojske prilagođene potrebama kolektivne sigurnosti, koju donosi članstvo u NATO-u. Tako ubrzanu tranziciju oružanih snaga pratile su i odgovarajuće transformacije hrvatske vojne diplomacije, koja predstavlja sve značajniji segment cjelokupnog međunarodnog komuniciranja Republike Hrvatske. Sustav kolektivne obrane zahtijeva prilagođavanje nacionalnih obrambenih sustava u cijelom nizu parametara kako bi mogli biti kompatibilni nacionalnim obrambenim sustavima drugih savezničkih zemalja uključenih u zajednički sustav obrane, pa se slično očekuje i od vojne diplomacije kao jednog od ključnih elemenata obrambenog sustava. U ovom se slučaju od vojne diplomacije, osim reprezentativnosti nacionalnih oružanih snaga, traži i stvaranje preduvjeta za rad zajedničkih, multinacionalnih stožera, postrojbi i ustanova. U idućem razdoblju hrvatska vojna diplomacija morat će slijediti reformske procese koje u većoj ili manjoj mjeri provode već gotovo sve zemlje članice NATO-a, pri čemu su ponovno postala aktualna pitanja načina upravljanja tim sustavom, potreba izmjene i dopune metodologije i sadržaja izobrazbe vojno-diplomatskih predstavnika, kao i optimalnost mjesta njihove akreditacije, suakreditacije i rezidentnosti. Jedan od najvećih izazova u ovome procesu jest prilagođavanje vojno-diplomatskih struktura zahtjevima suvremene vojno-diplomatske prakse, uz istodobno poštivanje proračunskih ograničenja koja mogu biti vrlo restriktivna.

Dražen ŽIVIĆ

DEMOGRAFSKI RESURSI KAO
ČIMBENIK NACIONALNE SIGURNOSTI REPUBLIKE HRVATSKE

Na temelju relevantne statističko-demografske dokumentacije analizirani su i prikazani osnovni dinamički i strukturni indikatori sadašnjih i predviđenih/očekivanih demografskih kretanja u Hrvatskoj. Ukupna i prirodna

depopulacija, demografsko starenje i prostorna populacijska polarizacija – temeljni su suvremeni i izrazito negativni demografski procesi i trendovi u Hrvatskoj, koji – uz druge činitelje – imaju pretežit destabilizacijski i ograničavajući učinak za sigurnost i obranu Republike Hrvatske. Povezanost i međuovisnost stanovništva i sigurnosti ne vrednujemo samo sa stajališta razvoja neposrednih ljudskih resursa obrambenih snaga nego i s motrišta očuvanja društvene i gospodarske stabilnosti te ravnomjernog prostorno-regionalnog razvoja kao nužnih preduvjeta izgradnje opće političke, ekonomske i nacionalne sigurnosti i obrambenih sposobnosti naše zemlje. Stoga nužnu demografsku revitalizaciju treba poticati i u kontekstu što bržeg uklanjanja jedne od potencijalno značajnijih sigurnosnih prijetnji Republici Hrvatskoj.

Nenad POKOS
Roko MIŠEVIĆ

TEMELJNI DEMOGRAFSKI POKAZATELJI HRVATSKOGA POGRANIČNOG POJASA

U radu se hrvatskim pograničnim pojasom smatra područje svih općina i gradova koje je 2001. godine na kopnu graničilo s jednom od susjednih država. Promatrani je pojas u trenutku posljednjega popisa stanovništva obuhvaćao 23% od ukupnog broja općina i gradova. Položaj na granici može negativno utjecati na mnoge funkcije i sadržaje u naselju, pa tako postati i zapreka demografskom razvoju. S druge strane, pogranični položaj može neko naselje odnosno grad staviti u prednost pred drugim gradovima, smještenima više u središte nacionalnog područja, pa tako donijeti i potaknuti demografski razvitak. Stoga se u radu razmatra promjena broja stanovnika pograničnog pojasa prema svim međupopisima između 1900. i 2001. godine. Osim promjene broja stanovnika u radu su analizirane i promjene u dobnoj strukturi stanovništva pograničnoga pojasa između 1981. i 2001. godine. Zbog različite geneze i vremenskog nastanka hrvatskih granica analizirane promjene prikazane su i na razini šest manjih cjelina. Te cjeline čine pogranični pojasevi prema Sloveniji, Mađarskoj i Srbiji, dok je pogranični pojas prema Bosni i Hercegovini (kao najduži) raščlanjen na tri manja pojasa: sjeverni ili slavonski, središnji ili banovinsko-kordunsko-lički te južni ili dalmatinski.

Boris MLAČIĆ
Roko MIŠETIĆ

ANALIZA SADRŽAJA HRVATSKOGA TISKA O HRVATSKOJ VOJSCI 1991.–2006.: DESKRIPTIVNI I EVALUATIVNI ASPEKTI

U radu se opisuje opsežno istraživanje analize sadržaja hrvatskoga tiska o Hrvatskoj vojsci u razdoblju od šesnaest godina. Analiza sadržaja obuhvatila je sistematski uzorak od 10% glavnih hrvatskih dnevnih i tjednih novina od 1991. do 1996. i priloge u tim novinama, koji su predstavljali glavne i društveno najrelevantnije događaje vezane uz Hrvatsku vojsku. Uvježbani suci primijenili su analitičku matricu koja je, između ostaloga, obuhvaćala informacije o dominantnim temama i akterima priloga, kao i o odnosu autora priloga prema dominantnim temama i akterima na odabranih 14589 priloga. Ovaj rad obuhvaća dva aspekta opisane analize sadržaja: deskriptivni i evaluativni. Deskriptivni aspekt analize odnosi se na zastupljenost Hrvatske vojske u hrvatskome tisku, dominantne teme, dominantna područja sadržaja i dominantne aktere priloga vezanih uz Hrvatsku vojsku. Evaluativni aspekt analize odnosi se na odnos autora priloga prema dominantnim temama, dominantnim područjima i dominantnim akterima priloga vezanih uz Hrvatsku vojsku. Također, oba aspekta analiziraju se kroz dva vremenska razdoblja: ratno razdoblje (1991.–1996.) i poratno razdoblje (1997.–2006.), kao i pojedine godine. Konačno, raspravljaju se sličnosti i specifičnosti dnevnoga u odnosu na tjedni tisak, kao i specifičnosti pojedinih glasila.

Darko MARINAC

ORUŽANE SNAGE I MEDIJI

Još od Napoleona, od razvoja tiska do televizijskog CNN-efekta, mediji su značajno prisutni u ratu. Danas odnos medija i sigurnosno-obrambenog sektora karakterizira stanje globalizacije medija i fragmentacije prijetnji. Poslije hladnog rata u pisanju o vojsci prevladava skeptičnost, ali se o njoj piše kao o svakoj drugoj instituciji, u skladu s novinarskim vrijednostima vijesti. Mediji su intenzivno pratili operaciju “Pustinjska oluja”, a izvještavanje iz operacije “Iračka sloboda” dobilo je naziv “embedded” novinarstvo. U Hrvatskoj su za Domovinskoga rata mediji izvještavali, a hrvatska je javnost pratila vijesti s ratišta. Poslije rata opada interes i raste kritički odnos, ali i senzacionalizam i tiražna eksploatacija OS RH. Vojska i mediji imaju potencijal narušavanja javnog interesa. Komunika-

cijske sposobnosti obrambenog sektora koncentrirane su u glavnim stožerima i ministarstvima obrane. Za rad s medijima kao dijelom odnosa s javnošću obrambenog sektora potrebno je poznavanje medija i planiranje komunikacije. U obrambenom sustavu potrebna su znanja o javnim politikama, komunikacijama i medijski trening. Hrvatska javnost je do 2007. bila slabo informirana o NATO-u, hrvatskom sudjelovanju u mirovnim misijama, što se odrazilo na slabu javnu potporu punopravnom članstvu u Savezu. Ulaskom u NATO Republika Hrvatska usvaja i javne standarde NATO saveza.

Ivana FERIĆ
Tomislav SMERIĆ

PONOS NA ORUŽANE SNAGE KAO ELEMENT KONFIGURACIJE NACIONALNOG PONOSA

Nacionalni ponos jedna je od temeljnih društvenih vrijednosti koja ujedinjuje građane određene zemlje i karakterizira neku društvenu zajednicu u cjelini. Struktura nacionalnog ponosa na razini vrednovanja pojedinih društvenih postignuća upućuje, između ostalog, i na javnu percepciju društvenoga stanja, koja je u velikoj mjeri determinirana informiranošću građana o pojedinim aspektima društvenoga života i značenjem koje pridaju različitim područjima društvenoga djelovanja. Usporedbom rezultata istraživanja javnoga mnijenja provedenih istom metodologijom 1998., 2002. te 2008. godine na reprezentativnim, probabilistički izabranim uzorcima punoljetnoga stanovništva Hrvatske, zaključujemo kako većina hrvatskih građana sustavno izražava snažno pozitivne nacionalne osjećaje, a ponos na oružane snage, pritom, zajedno sa značajnim sportskim uspjesima, povijesnom baštinom te znanstveno-tehnološkim i umjetničkim postignućima, predstavlja jedan od glavnih konstitutivnih elemenata našeg nacionalnoga ponosa. Rezultati, nadalje, pokazuju kako je iskazani stupanj ponosa na oružane snage niži kod pripadnika mlađih generacija, kod ispitanika višeg stupnja obrazovanja i višeg socioekonomskog statusa, te da značajno opada s porastom urbaniziranosti naselja u kojemu ispitanik živi. Važnost "ponosa na oružane snage" kao komponente nacionalnog ponosa hrvatskih građana analizirana je i usporedbom s rezultatima istraživanja provedenoga u 34 zemlje svijeta – u kojima se, s obzirom na postotak ispitanika koji izjavljuju da su ponosni na oružane snage svoje zemlje, Hrvatska rangira značajno iznad prosjeka.

Petra RODIK
Renata FRANČIĆ
Ines SUČIĆ

RATNIČKA I MIROTVORNA ULOGA KAO ASPEKTI IDENTITETA ČASNIKA OS RH

Sudjelujući u realizaciji zajedničkih organizacijskih ciljeva, pripadnici oružanih snaga dijele neke zajedničke vrijednosti, poput odanosti domovini i časti, dok se istodobno u pogledu drugih pitanja i tema njihovi stavovi dijelom razlikuju. Sve intenzivnije sudjelovanje pripadnika OS RH u međunarodnim misijama unosi dinamiku u sferi organizacijskih ciljeva i uloga. Uz klasičnu vojnu ulogu ratnika, legitimiranu nacionalno-obrambenim ciljevima, povećava se važnost uloge mirotvorca, koja pak svoj izvor legitimiteta crpi u povjerenju u nadnacionalni normativno-institucionalni poredak. Osnovni ciljevi ovoga rada jesu: utvrditi u kojoj mjeri časnici OS RH prihvaćaju određene vrijednosne orijentacije (domoljublje, ratničku orijentaciju, sklonost mirovnim operacijama te sklonost globalnim institucijama), pojavljuju li se njihova sociodemografska obilježja, profesionalni status ili iskustva kao izvori razlika u prihvaćanju tih vrijednosti i, napokon, jesu li ratnička i mirotvorna orijentacija međusobno kompatibilne ili isključive. Istraživanje se temelji na rezultatima anketiranja časnika (N=596 časnika) provedenog u okviru projekta "Hrvatska vojska – hrvatsko društvo". Rezultati pokazuju da časnike OS RH od četiri vrijednosne orijentacije relativno najviše karakterizira domoljublje, a relativno najmanje potpora globalnim institucijama te da, općenito gledajući, časnici ne vide ratničku i mirotvornu ulogu kao međusobno isključive. Od analiziranih obilježja kao relativno najdosljednije razlikovne varijable za prihvaćanje vrijednosnih orijentacija potvrđeni su spol, osobni čin te iskustvo sudjelovanja u međunarodnim misijama.

Željko HEIMER

TIPIZACIJA RATNIH ZASTAVA POSTROJBI KAO TEMELJ ZA PROUČAVANJE IDENTITETA ORUŽANIH SNAGA REPUBLIKE HRVATSKE

Radi istraživanja identiteta OS RH iskazanog na zastavama postrojbi provedeno je preliminarno istraživanje s ciljem prikupljanja podataka o postojanju zastave, njezinu izgledu te drugim bitnim elementima, da bi se stvorio svojevrsan katalog tih zastava, koji bi poslužio kao temelj analizi sadržaja, odnosno identiteta. Do sada su prikupljeni podaci za gotovo 300 zastava postrojbi iz razdoblja od

1991. do 2006. godine, koje se čuvaju u tri veće zbirke – u Vojnom muzeju (40), u zbirci Glavnog stožera (80) i u zbirci simboličnih ratnih zastava izrađenih 2006. godine (150) – te za manji broj pojedinačnih primjeraka iz drugih izvora, a za neke su podaci prikupljeni isključivo prema fotografijama na kojima su te zastave prikazane u upotrebi. Na tako prikupljenim podacima provedena je preliminarna analiza te prema temeljnom dizajnu ustanovljena tipizacija zastava u šest grupa. Te se grupe vrlo dobro razlikuju kronološki, iako postoje određena preklapanja, no jasno pokazuju tendenciju razvoja pojedinačnog identiteta postrojbi s jedne strane i zajedničkog identiteta OS RH kao jedinstvene organizacije.

Vladislav HINŠT

PPBS KAO OKVIR USPOSTAVLJANJA DEMOKRATSKOG NADZORA ORUŽANIH SNAGA

Dva temeljna cilja NATO-ova programa Partnerstvo za mir (*Partnership for Peace*), u provedbi obrambenih reformi država članica, odnosila su se na uspostavu demokratskog nadzora nad oružanim snagama i uvođenje transparentnosti obrambenog planiranja i budžetiranja. Ujedno je preporučeno uvođenje PPBS-a – sustava planiranja programiranja, izrade i izvršenja proračuna (*Planning, Programming and Budgeting System*), odnosno razvoj vlastitih inačica takva sustava utemeljenog na načelima PPBS-a kao alata za racionalno upravljanje obrambenim resursima. *Policy transfer* toga pristupa planiranju proračuna u tranzicijskim je državama omogućio uspostavljanje demokratskog nadzora nad oružanim snagama, izgrađujući tako civilno-vojne odnose primjerene liberalnim demokracijama i stvarajući pretpostavke za transparentnost obrambenog planiranja i budžetiranja. Izgradnja hrvatske inačice PPBS-a, u usporedbi s izgradnjom odgovarajućeg modela u Republici Sloveniji, razmotrit će se pristupom s aspekta novog institucionalizma.

Tomislav SMERIĆ
Gabrijela SABOL

PRIVATNE VOJNE KOMPANIJE – VOJNO PODUZETNIŠTVO NA POČETKU DVADESET PRVOG STOLJEĆA

Nova pojava i uspon privatnih vojnih kompanija (PVK) važan je aspekt posthladnoratovske međunarodne sigurnosne okoline. Kao zakonito utemeljene kompanije PVK zapošljavaju civilno osoblje i upravljaju njime, ima-

ju moderan korporativni poslovni organizacijski oblik te pružaju širok spektar vojnih usluga (borbenih, savjetničkih, potpornih) mnoštvu različitih državnih i nedržavnih klijenata. U radu se iznose rezultati dvaju anketnih istraživanja stajališta o mogućim aktivnostima PVK-a u Hrvatskoj, provedenih tijekom 2008. Prvo je provedeno na reprezentativnom nacionalnom uzorku hrvatske javnosti (N=3420), a drugo na reprezentativnom uzorku časnika OS RH (N=596). Također, razmatraju se obilježja i tipologije PVK-a te čimbenici koji su stvorili potražnju za uspostavom privatiziranog vojnog sektora, kao i niz dilema i posljedica koje proistječu iz djelovanja PVK-a: a) pitanje tradicionalne uloge nacija-država kao ekskluzivnih pružatelja vojne sigurnosti te njihove sposobnosti monopoliziranja sredstava nasilja (hipoteza o eroziji suvereniteta); b) pitanja legalnosti, legitimnosti i odgovornosti PVK-a (normativna regulacija i samoregulacija, međunarodna pravna rješenja; etički, moralni i poslovni/ekonomski aspekti djelovanja); c) utjecaj djelovanja PVK-a na civilno-vojne odnose u različitim sociopolitičkim kontekstima.